

NAČINI LEKSIKOGRFSKE OBRADJE EUFEMIZAMA U ENGLESKOM JEZIKU

Dubravka Kuna*

Filozofski fakultet, Osijek

Zbog brojnosti i tradicije, rječnici eufemizama u engleskom jeziku uzor su i predložak za izradu sličnih djela u drugim jezicima. Na primjeru četiriju rječnika raspravlja se o korpusu i problemu odabiru natuknica, područjima jezika koja su najčešće podložna eufemizaciji, prednostima i nedostacima različitih makrostrukturnih pristupa. U dijelu o mikrostrukтури natuknice obuhvaćeni su najčešći leksikografski elementi rječničkog članka te se ukazuje na razlike između organizacije natuknice u abecednom i tematskom rječniku eufemizama.

Ključne riječi: eufemizam, korpus, natuknica, makrostruktura, mikrostruktura

1. UVOD

Stilska odrednica *eufemizam* nalazi se u uputama i kazalima mnogih jednojezičnih i dvojezičnih rječnika: Anić (1991), Drvodelić (1996), Bujas (1999), Filipović (1996), Longman *Dictionary of English Language and Culture* (1992), ali tek se rijetke natuknice označuju kao eufemizmi. Tako u Anićeve *Rječniku* samo 25 riječi nosi oznaku eufemizam (Pasini, 2005). Stoga se potreba za leksikografskom obradom eufemizama može činiti dvojbenom onima koji sumnjaju u to postoji li dovoljno građe za jedan tematski rječnik. Na engleskome govornom području prikupljanje eufemizama i objavljivanje rječnika ima tradiciju koja je uzor i predložak za nastanak sličnih djela u drugim jezicima. Ovaj se rad ograničava na sljedeća četiri rječnika: Judith S. Neaman i Carole G. Silver: *Book of Euphemisms* (u nastavku NS), Anne Bertram: *Dictionary of Euphemisms* (AB), Richard A. Spears: *Slang and Euphemisms* (RS), R.W. Holder: *How Not To Say What You Mean* (RH). Zadaća je ovoga rada istražiti njihovu makrostrukturu i mikrostrukturu, otkriti teškoće u nastanku te upozoriti na prednosti i nedostatke pri izboru građe i organizaciji natuknica takve vrste rječnika prijeko potrebnog i u hrvatskome jeziku.

Nastanak i uporaba eufemizama društveno je uvjetovana te odražava težnju pojedinca i cijele zajednice da stvarima i pojavama koje mogu izazvati neugodnosti, neželjene situacije ili čak i strah (tabuizirani izrazi) pridruži ime koje ima blaže ili uljepšavajuće konotacije.

* Dubravka Kuna, profesor engleskog jezika i književnosti, Filozofski fakultet u Osijeku, e-mail: dkuna@ffos.hr

Riječ eufemizam grčkoga je podrijetla (*eu*=dobro + *femi*=govorim/kažem) i označava termin koji se „namjerno upotrebljava da bi se izbjegle ili ublažile negativne asocijacije riječi koje se izravno odnose na tabuizirane teme” (Cameron, 1995:73). Primjena je eufemizama povezana s težnjom za poštivanjem kulturnih i civilizacijskih, a time i jezičnih normi. Svaki se govornik na njih upućuje od najranijeg djetinjstva i taj je čin neprimjetno ukorijenjen u kulturu svakoga društva. Zaokupljeni svakodnevicom i obvezama često i ne primjećujemo njihovu proširenost, primjerice kada se nadamo da nas nitko blizak i drag neće *napustiti* (umrijeti), da nećemo biti *ekonomski višak* (otpušteni), ali i kad nas *priroda zove* (obavljanje fizioloških potreba). Suprotno od eufemizama jest uporaba disfemizama, negativno obilježanih riječi, kojima se deprecijativno govori o osobama, stvarima ili pojavama.

Eufemizmi ne obilježavaju samo funkcionalne stilove standardnoga jezika nego ih se nalazi u idiomima nekog jezika koji mogu biti raslojeni teritorijalno (dijalekti i mjesni govori) i socijalno (žargoni dobnih, strukovnih ili profesionalnih skupina). Potvrda je tomu bibliografija engleskih rječnika eufemizama u kojima se primjećuje kako su izvori za građu bili brojni rječnici kolokvijalizama, žargona i slenga, dijalektni i frazeološki rječnici ili rječnik jezika basni. Razlika između eufemizma i disfemizma često je pitanje individualnoga stava i osjećaja prema određenom leksiku te ono što jedan govornik smatra „dobrom” ili „prikladnom” riječju, drugi može doživljavati uvredljivom ili podrugljivom (Cameron, 1995). Da je odabir natuknica u velikoj mjeri subjektivan, uočljivo je to već i pri površnom pregledu rječnika – natuknice iz jednog rječnika ne nalaze se u drugim rječnicima. Holder (2002) tvrdi kako neke natuknice čitatelj može ocijeniti dvojbena dodajući da to često ovisi o dobi i spolu. Subjektivnost u izboru natuknica autori ne poriču, ali drže kako su pri odabiru čestotnost i raširenost uporabe bili jedan od najvažnijih čimbenika, a ponekad su to i „povijesna zanimljivost, bogatstvo lingvističkih asocijacija, neobična boja ili okus i društvene implikacije” (NS, 1995:vii).

2. ORGANIZACIJA I SADRŽAJ RJEČNIKA

2.1. Korpus i izvori

Prikupljanje korpusa za rječnik eufemizama nije jednostavno: dio je mogućih pojava vezan situacijski, dio nosi kratkotrajna ideološka i svjetonazorska obilježja određene zajednice. Tako je umjesto već eufemiziranoga izraza *developing countries*, koji je postao u danom trenutku neprimjeren jer mu je Zapad mjerilo, skovan zamjenski izraz koji još bolje prikriva razlike u bogatstvu *newly industrialized countries* (D. Kalogjera, 2001). Eufemizmi pripadaju jezičnom sloju koji razmjerno brzo zastarijeva zbog promjene društvenih i povijesnih okolnosti, stoga se i mijenja ljestvica područja u jeziku podložnih eufemizaciji. Smrt, seks, genitalije, tjelesne izlučevine i alkoholizam i dalje su čvrsto na vrhu eufemiziranih područja. Ali, dok se nekad više zaziralo od spomena mentalnih bolesti, bankrota, različitih seksualnih sklonosti, izvanbračne trudnoće ili rođenja, danas se o njima govori otvorenije. Nasuprot tomu, društvo je opreznije kada je riječ o obrazovanju i poslu, svakom se poslu nastoji dati društvena vrijednost i dignitet: *cleansing operative* umjesto *road sweeper* ili *sanitary warden*

umjesto *cleaner and keeper of public toilets*. Čini se kako je nastao cijeli jedan leksikon koji se odnosi na svijet zanimanja i poslovanja upravo zbog težnje da se poslu, poglavito onom za koji ne trebaju osobita znanja i vještine te ne uživa društveni status, da određeno dostojanstvo. S tim je u vezi i izbjegavanje rodno obilježenog jezika u nazivima poslova davanjem općih ili sverodnih naziva (*dining room attendants* umjesto *waiters* ili *waitresses*). Danas je društvo osjetljivije kada je riječ o rasama: *African-American*, spominjanju crkve: *place of worship*, a jezik koji rabe državne vlade i njezini odjeli (prednjači ministarstvo obrane) u javnim obraćanjima pravo je vrelo eufemizama: *a serious and candid discussion* umjesto *serious disagreement*, *in the early states of finalizations* umjesto *not finished*, *anticipatory attack* umjesto *attack*, *tactical withdrawal* umjesto *withdrawal*.

Zbog kulturnih posebnosti koje kriju te zbog promjenjivosti i ovisnosti značenja eufemizama o određenoj društvenoj situaciji, takvi rječnici često sadržavaju potvrde i njihov izvor; to navode svi autori osim AB. Ako se prouči popis njihovih izvora, može se uočiti kako su osim književnih djela, rječnika stilski obilježenih riječi te referentnih knjiga, koje navode svi autori, sredstva javne poruke značajan izvor za stvaranje građe. I dok kod nekih drugih rječnika ili leksikografski usmjerenih radova autori ponekad zaziru, zaobilaze ili ih tek površno zahvaćaju, pisano novinstvo te elektronička glasila nepresušan su izvor eufemizama. Njihova je brojnost dokaz da se u novinstvu zbog pragmatičnih potreba postigla zavidna razina manipulativnosti, odnosno sposobnosti „umatanja” neugodnih stanja, pojava i zbivanja u dopadljiv ili bar prihvatljiv oblik. Vjerojatno je razlog tomu i činjenica što su javna glasila namijenjena za obraćanje velikom broju ljudi te su izložena djelovanju institucionalnoga nadzora. To je najuočljivije u RH, pa navedeni izvori za građu obuhvaćaju književna i povijesna djela od daleke 1532. godine, rječnike te posebno publicistiku u koju su čak uključeni javni nastupi i govori. Tako se za natuknicom *restructure* navodi sljedeća potvrda i izvor: *The men (and one woman) are unemployed, swept away from their jobs by a deadly combination of recession and 'restructuring'* (Telegraph Magazine, 1 July 1995). Osim prednosti, jer sadržavaju uglavnom suvremene i aktualne tekstove, javna su glasila za leksikografa i potencijalna opasnost jer su zasićena prigodnim izrazima i neologizmima kojima je često vrlo kratak rok uporabe (Zgusta, 1991).

2. 2. Makrostruktura rječnika

Prema Nielsenu (1990), svaki rječnik osim rječničkog dijela s natuknicama ima bar još jedan prateći element (jednostavna makrostruktura), odnosno više njih (složena makrostruktura). Složena makrostruktura podrazumijeva ne samo skup i organizaciju natuknica nego ukupnost svih dijelova rječnika kao što su predgovor, uvod, upute za uporabu, bibliografija te druge dodatke. Uvidom u makrostrukturu spomenutih rječnika eufemizama otkrivaju se dva temeljna pristupa u organizaciji:

- a) natuknice se navode prema abecednom redu (AB, RH, RS)
- b) natuknice su razvrstane prema tematskim područjima (NS).

Pri izradi u skladu s prvim pristupom, dobiva se rječnik na kakav smo manje-više naučili: natuknica se sastoji od leme koju može činiti jednočlana ili višečlana leksička jedinica, slijedi

leksikografska definicija te prateći elementi koji čine strukturu rječničkog članka. Takvi rječnici na kraju imaju tematski indeks koji sadržava sve (AB) ili gotovo sve natuknice iz rječnika (RH). Prednost tako organiziranog rječnika jest preglednost i jasnoća u organizaciji natuknica i laka dostupnost. Nejasnoće oko višečlanih leksičkih jedinica ili dvojbe koja je riječ uzeta kao središnja ne predstavljaju veći problem pri uporabi jer su namijenjeni u prvom redu izvornim govornicima engleskoga jezika ili neizvornim govornicima s visokim stupnjem znanja jezika, a svrha je rječnika razotkrivanje „jezika izbjegavanja, hipokrizije, licemjerja i prijevare” (Holder, 2001:vi). U slučaju zanimanja za određeno tematsko područje navodi se tematski indeks s popisom svih natuknica koji služi kao brzi vodič do najčešće eufemiziranih područja. Atomizam i minucioznost dovode do značajnih razlika u broju skupina. Tako Bertram, koja izdvaja 33 tematska područja, ima jedinstvenu kategoriju: „dijelovi tijela”, a Holder ju razlaže na: „grudi”; „ženske genitalije”; „muške genitalije”; „nagost”; „dijelovi tijela (ostali)”, stoga u cijelom rječniku izdvaja čak 70 tematskih skupina.

Samo RS daje vodič za uporabu s kratkim objašnjenjem o organizaciji natuknice, te popis termina i kratica u rječniku, a koji prosječnom čitatelju uvelike olakšavaju razumijevanje i nastanak pojedinih izraza. Taj je rječnik ujedno i najzgušnutiji i najnabijeniji podacima te ga je bez iščitavanja vodiča teško pratiti¹.

Neaman i Silver odlučile su se za drukčiji pristup makrostrukтури: u rječničkom dijelu natuknice su organizirane prema tematskim područjima, a na kraju se rječnika nalazi abecedno organiziran indeks s popisom svih natuknica. U NS natuknice su svrstane u jedanaest tematskih cjelina vrlo slikovitih naziva: „dijelovi tijela: zabranjeno područje”; „dijelovi tijela: neutralno područje”; „krv, znoj i suze: izlučevine, izbacivanje i kupaonica”; „sedam smrtnih grijeha i različitih sitnih grijeha”; „bolest: strah i drhtanje”; „smrt”; „zločin i kazna”; „seks: amaterski i profesionalni”; „traženje posla i nezaposlenost: svijet posla”; „jezik birokracije i lokalni gradski dijalekt”; „ratne igre: igrači, rekviziti, strategije”. Unutar svakoga tematskog područja nailazimo na daljnje podjele unutar kojih se natuknice nižu prema abecednom redu. Prednost takve makrostrukturne organizacije jest što se svrstavanjem natuknica u tematske cjeline usmjerava pozornost na područja u kojima je eufemizacija najizraženija, čime se korisniku daju upute u kojem će se smjeru dijelovi rječnika kretati. Svako tematsko područje ima kraći uvod s objašnjenjem razloga ili podrijetla eufemizacije ili se bar eksplicitno ukazuje na tu pojavu. Pitanje koje se javlja pri takvom razlaganju jest kako razmjerno brzo i lako pronaći određene riječi ili izraze, ako korisnik nije siguran kojem području pripadaju. Autorice taj problem rješavaju abecednim indeksom svih natuknica s navedenim stranicama, ali pretpostavka je da čitatelj zna koju natuknicu traži.

2.3. Mikrostruktura rječnika

Mnogi jezikoslovci pod pojmom mikrostrukture natuknice, tvrdi Landau (2001:99), podrazumijevaju „organizaciju informacija unutar svakoga rječničkog članka”. Atkins (1985) izdvaja čak 13 sastavnica² koje može sadržavati natuknica, dodajući da njihov broj te koncept i izgled bitno ovise o tome je li riječ o jednojezičnicima ili dvojezičnicima.

U pregledanim abecednim rječnicima eufemizama rječnički članak najčešće sadržava

leksikografsku definiciju, potvrde s izvorima ili bez njih, stilske odrednice i uputnice. Također, autori povremeno daju i svoje komentare koji su dobrodošli u identifikaciji, odnosno sužavanju značenjskih nijansi. Natuknica u Holderovu rječniku strukturirana je na sljedeći način:

disadvantaged poor

Sociological jargon which has passed into standard English, suggesting that those so described have lost an advantage which they once enjoyed, such as having rich parents or good schooling:

I do want to help him-because he's black and probably grew up disadvantaged.
(Theroux, 1982)

A 1965 Jules Feiffer cartoon tracks the progression from „poor” to „needy” to „deprived” to „disadvantaged”

Zanimljivo je i neočekivano bilo pronaći natuknice u kojima se spominju imena iz naše povijesti. Tako pod natuknicom *revolutionary*, za koju Holder tvrdi da je eufemizam za „komunistički”, nalazimo sljedeći izraz i potvrdu:

revolutionary elections are those rigged by the Communists:

...the post-war evolution of, say Tito's partisan movement into a one-party state should prevent excessive naivete about what EAM's organizers meant when they talked about 'revolutionary elections.' (Mazower 1993)³

Jedna od vrijednosti tog rječnika jest navođenje potvrda i njihovih izvora, osim za one najočitije i najpoznatije: *dove* an appeaser or pacifist. Navođenjem izvora autor izravno ukazuje na funkcionalni stil iz kojeg eufemizam dolazi, ali on daje životnost i konkretnost natuknicama (usp. Landau, 2001:207), dok drugi autori to čine sporadično, uglavnom kada je riječ o primjerima iz drugih referentnih djela (RS) ili ih uopće ne navode (AB).

U RS svaka se natuknica sastoji od leme i njezinih mogućih varijacija, a zatim slijedi definicija ili neka druga identifikacija. U vodiču (RS, 2001:xiv) se ti pojmovi i objašnjavaju: „Definicije su sinonimi ili frazni ekvivalenti glavne natuknice. Identifikacije su prijevodi stranih riječi, izricanja akronima i inicijalizama te indikacije širokih područja značenja ili funkcije...” Eventualna različita značenja jedne natuknice obrađuje odbrojčavajući svako značenje unutar iste natuknice (za razliku od RH gdje se svako značenje stavlja kao posebna natuknica). Spears je dosljedan u stilskom obilježavanju natuknica (sleng, rimujućii sleng, kolokvijalno, studentski žargon, narkomanski žargon...), no to je i razumljivo jer u podnaslovu njegova djela stoji da je to „Rječnik kletvi, uvreda, etničkih pogrd, seksualnoga slenga i metafore, jezika droge, studentskog žargona i srodnih stvari”. Također se navodi zemljopisna domena i razdoblje najčešće uporabe:

cut one's finger (also **cut a finger**) to break wind. For synonyms see GURK. [British and U.S. euphemism, late 1800s-pres.]

Rječnička je natuknica kod Anne Bertram jednostavna i dosljedna: leksičko značenje leme definirano je uglavnom sinonimima ili bliskoznačnicama, ali naravno i leksikografskim definicijama. Slijede dvije potvrde za svaku natuknicu:

before need [of funeral plans] paid for before death. (See also pre-need, pre-planning.)

□ *We offer several before need payment plans.* □ *One of our funeral specialists would be happy to discuss before need arrangements with you.*

Iako Bertram ne navodi izvore nakon potvrda u svom rječniku, brojne stilske odrednice uvelike pomažu razumijevanju nijansi koje eufemizmi često sadržavaju te su osobito korisni neizvornim govornicima engleskoga i onima koji žele dobro naučiti taj jezik: (sleng), (obično šaljivo), (sugerira), (simpatično), (uvredljivo za homoseksualce), (dječji govor), (koji se odnosi na posao)⁴. Od ostalih odrednica najzastupljenije su etimološke. One su u abecednim rječnicima zbog organizacije natuknice i preglednosti kratke: Bertram ih navodi samo ako su riječi stranoga podrijetla (*grande dame* – French, *inamorata* – Italian) i u tome je najdosljednija. Inače, podrijetlo se eufemizma navodi tek sporadično (*to spend a penny at one time, public toilets in England cost a penny*) ili ako su u pitanju natuknice preuzete iz književnih djela (*love that dare not speak its name* from a poem by Alfred Douglas, made famous by Oscar Wilde). Svi rječnici navode zemljopisnu domenu u kojoj su pojedini eufemizmi zabilježeni u najčešćoj uporabi ili iz koje potječu (*British, American, Irish...*). Gramatički podatci iznimno su rijetki i to uglavnom u slučajevima množine imenica latinskog podrijetla (erratum, *errata Pl.*).

Uputnice su sastavni dio natuknica svih rječnika i upućuju na sinonime ili sinonimne nizove koji su u većini slučajeva kumulativni te izostaje distinktivno navođenje. Tako se navodi sinonimni niz unutar natuknice u AB: *bathroom*: (similarly: altar room, biffy, excuse me, head, jane, john, library, private office). Bliskoznačnost eufemizama za jedan disfemizam poseban je problem u takvim rječnicima. S tim u vezi možemo se složiti s tvrdnjom B. Tafre (1996) koja kaže kako svaki autor ima svoju ideju sinonimije te da ona nije sustavna pojava. Sinonimni (eufemistični) nizovi otvoreni su mikrosustavi koji se s vremenom mogu širiti, smanjivati ili pak nestajati.

U NS unutar jedne natuknice obrađuje se cijeli niz bliskoznačnica ili tematski srodnih natuknica. One su navedene velikim tiskanim slovima unutar iste natuknice zajedno s definicijama i objašnjenjima. Natuknice se obrađuju dijakronijski kad god za to postoje materijalne potvrde, uz brojne komentare. Na taj način rječnik uvelike postaje tumač povijesti i kulture. Izvornim je govornicima to svakako zanimljivo i poučno, a osobito je korisno neizvornim govornicima engleskog, jer nailaze na jezik koji se u svakodnevnom govoru često rabi, ali se teško može zaključiti kako je određeni izraz nastao. Takvi se podatci u rječnicima općega engleskog jezika rijetko navode, poput žargonskih rimujućih izraza za „grudi“: *bristols, tale of two cities, cats and kitties*. To djelo nije tipični rječnik, uostalom i sam naslov to sugerira, nego knjiga za kojom će posegnuti oni koji zaista žele upoznati jezik, ali ujedno i kulturološke i civilizacijske norme jedne zemlje. Takav pristup obradi natuknice ujedno otkriva i stilsku obilježenost:

REMAINS, THE The corpse. As a delicate substitution for corpse, **THE REMAINS**, which entered the English language in 1700 from Dryden's translation of Ovid's *Metamorphosis*, become – when subject to **CALCINATION** (cremation) – the **CREMAINS**. According to Jessica Mitford's *American Way of Death* (1963) **CREMAINS** are one of the many words coined by **MORTICIANS** (what undertakers have chosen to call themselves in American since 1895) to disguise the ugly realities of dead bodies and what **BEREAVEMENT COUNSELORS** – alias undertakers – do to beautify them. **THE LOVED ONES** (corpse) as described in 1948 in Evelyn Waugh's satiric novel of the same name, becomes **A BEAUTIFUL MEMORY PICTURE** (an embalmed and cosmetized corpse), attired in **CLOTHING, DRESS, A GARMENT** or **A SLUMBER ROBE** (a shroud), lying in a **REPOSING ROOM** (American), **SLUMBER ROOM, VIEWING ROOM** or **REST ROOM** in preparation for its **FINAL REST**. That rest may be **INHUMEMENT** (burial in earth), **ENTOMBMENT, INURNMENT** (cremation and the placement of the ashes in an urn) or **IMMUREMENT** (the placing of ashes in a mausoleum).

3. ZAKLJUČAK

Eufemizmi su riječi koje se rabe kako bi se izbjeglo izravno imenovanje stvari ili pojava koje sudionicima komunikacijskog čina mogu izazvati nelagodu, strepnju ili strah. Njihova je uporaba uvjetovana društvenom prihvaćenošću i na nju se sve govornike upućuje od najranije dobi. Pri pregledu navedenih rječnika eufemizama, uočavaju se dva pristupa leksikografske obrade: eufemizmi su poredani abecednim redom ili su organizirani po tematskim cjelinama. U abecednim rječnicima natuknice se definiraju, navode se primjeri, potvrde te sinonimi ili sinonimni nizovi. Rječnici daju tek kratku etimološku bilješku ako je poznata te navode stilske odrednice. Tematski rječnik dijakronijski opisuje natuknice dajući pregled i smjerove razvoja pojedinih eufemizama. Unutar jedne natuknice obrađuju se bliskoznačnice i tematsko srodne natuknice. Organizacija i opis natuknica u abecednim su rječnicima pregledniji i koncizniji, ali drukčiji pristup organizaciji rječnika i natuknice u tematskom rječniku omogućuje sveobuhvatniji uvid u razvoj i promjene u jeziku.

Eufemizmi su ukorijenjeni u kulturu nekog društva, stoga eufemizacija područja i sredstva odstupaju od jezika do jezika. Tako je u engleskom jeziku cijeli niz religijskih eufemizama vezanih uz *nespominjanje imena Božjeg uzalud* koji je univerzalan. Ipak, dok je u hrvatskoj kulturi uzvik ili komentar (*O*) *Moj Bože* sasvim uobičajen i prihvatljiv, u engleskome jeziku postoji cijeli niz eufemizama kojima se to izbjegava, vrlo često putem fonetske distorzije: *Cripes, Gad* ili leksičke zamjene: *Holy cow!*, *Holy cats!* Isto tako iznimno veliki broj eufemizama pri „noisier body processes” (Bertram, 1998:v) odaju odmak i diskreciju kojom se govornici služe kada govore o njima, što ne mora biti slučaj u drugim kulturama i civilizacijama. Na taj se način iznova potvrđuje kako rječnik uvijek odražava svjetonazor njegovih govornika te je on ujedno i opis kulture (Bratanić, 1991). Pri tome se često može i nasmijati ljudskoj dovrtljivosti i duhovitosti u zamatanju potencijalno neugodnog ili zloknog. Uviđa se i koliko su eufemizmi podložni mijenama jer pripadaju razgovornom jeziku.

LITERATURA

- Atkins, B. T. (1985): *Monolingual and Bilingual Learners Dictionaries: A Comparison*.
- Ilson, R. (ur.) (1985): *Dictionaries, Lexicography and Language Learning*. ELT Documents 120. Oxford, Pergamon Press and The British Council, 15–24.
- Bratanić, M. (1991): *Rječnik i kultura*. Zagreb, Filozofski fakultet.
- Cameron, D. (1995): *Verbal Hygiene*. London and New York, Routledge.
- Kalogjera, D. (2001): „Teške riječi” za leksikografa, *Filologija* 36–37, 263–271.
- Landau, S. I. (2001): *Dictionaries. The Art and Craft of Lexicography*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Nielsen, S. (1990): *Lexicographic Macrostructures*. *Hermes* 1990/4, 49–66.
- Pasini, D. (2005): *Eufemizmi u Anićevu rječniku*, *Fluminensia*, 59–66.
- Tafra, B. (1996): *Bliskoznačni odnosi u leksiku*, *Filologija* 26, 73–84.
- Zgusta, L. (1991): *Priručnik leksikografije*. Sarajevo, Svjetlost.

Rječnici eufemizama:

- Bertram, A. (1998): *Dictionary of Euphemisms*. Lincolnwood (Chicago), NTC Publishing Group.
- Holder, R. W. (2002): *How Not To Say What You Mean*. New York, Oxford University Press.
- Neaman, J. S., Silver, C. G. (1995): *Book of Euphemisms*. Ware, Wordsworth Edition.
- Spears, R. A. (2001): *Slang and Euphemisms*. New York, New American Library.

Ostali rječnici:

- Anić, V. (1991): *Rječnik hrvatskog jezika*. Zagreb, Novi Liber.
- Bujas, Ž. (1999): *Veliki englesko-hrvatski rječnik*. Zagreb, Nakladni zavod Globus.

- Drvodelić, M. (1996): *Hrvatsko-engleski rječnik*. Zagreb, Školska knjiga.
- Filipović, R. (1996): *Englesko-hrvatski rječnik*. Zagreb, Školska knjiga.
- Longman *Dictionary of English Language and Culture* (1992). Essex, Longman.

Popis kratica:

AB - Anne Bertram

NS – Judith S. Neaman i Carole G. Silver

RH – R. W. Holder

RS – Richard A. Spears

Bilješke

¹ Landau (2001) u dijelu knjige *Front and Back Matter* pomalo ironično napominje kako su članci u uvodnom dijelu rječnika namijenjeni izvornim govornicima sve kraći te je uvriježeno mišljenje među leksikografima da ih rijetko tko osim kritičara čita, a i oni gotovo uvijek ignoriraju vodič za rječnik koji je od najveće praktične koristi.

² Atkins (1985:16) navodi sljedeće elemente i metalingvističke informacije: 1. the headword, and any variant spelling, 2. an indication of pronunciation, 3. details of the word classes (parts of speech) to which the headword belongs, 4. morphology: inflection(s) which may cause difficulties, 5. syntax: the syntactic potential of the headword and any syntactic restrictions it may carry, 6. an explanation of the various senses of the headword, 7. exemplification of usage, including collocating words and fixed or semi-fixed phrases, 8. a listing of derived forms of the headword, with or without explanation, 9. cross-references to related entries, 10. semantic (including selectional restrictions): allowing the user to identify the specific sense (...), 11. stylistic: indication of style and register (...), 12. usage materials for the purpose of further clarification, e.g. differentiation from near-synonyms, or warning of hidden hazards, 13. etymological (...).

³ Autor pojašnjava potvrdu dodajući da je EAM grčka komunistička partija koja je za vrijeme njemačke okupacije izabrala sve kandidate, a glasači su tek trebali potpisati listiće.

⁴ Landau (2001:217–218) razlikuje osam najčešćih vrsta podataka o uporabi (*usage labels*) na koje se nailazi u rječnicima općenito: 1. Currency or temporality: *old-fashioned, dated, archaic* (...), 2. Regional or geographic variation *US, British, Canadian* (...), 3. Technical or specialized terminology: *astronomy, chemistry, physics*, 4. Restricted or taboo sexual and scatological usage: *offensive, taboo, vulgar* (...) sometimes combined with slang, e.g. *rude slang, vulgar slang* (...), 5. Insult: *offensive, insult, disparaging* (...), 6. Slang: *slang*, 7. Style, functional variety, or register: *formal, written, informal* (...) *euphemistic*, 8. Status or cultural level: *nonstandard or not standard*.

LEXICOGRAPHIC PROCESSING OF EUPHEMISMS IN ENGLISH LANGUAGE

Summary

Due to their large variety and tradition, English dictionaries of euphemisms can be used as models for compiling similar works in other languages. The author analyses the problems related to the corpus and selection of entry words, the most common subjects the euphemisms are used for, and some advantages and limitations of different macrostructural approaches in four dictionaries of euphemisms. The article also discusses the organization of lexicographic elements within a dictionary entry and emphasizes the differences between the organization of an entry in alphabetical and thematic dictionaries.

Key words: euphemism, corpus, entry word, macrostructure, microstructure